

De Kracht van de Wijk

*Belang van wijkeconomie voor de leefbaarheid
in Amsterdamse Krachtwijken*

Inleiding

Nederland telt een groot aantal (stedelijke) wijken waarin de kwaliteit van de leefomgeving flink achterblijft. Oorzaken hiervoor zijn sociale, economische en culturele problemen. Bewoners van deze wijken hebben minder kansen op sociaal-economisch vlak. Minister Vogelaar voor Wonen, Wijken en Integratie (WWI) van VROM is aangesteld om het tij te keren en veertig aandachtswijken tot Krachtwijken om te vormen. In haar beleid ligt de focus op het verbeteren van sociale en fysieke knelpunten. De rol van de bestaande wijk economie voor verbetering van de leefbaarheid in de wijken blijft hierin echter onderbelicht. En dat terwijl ondernemers een flinke bijdrage kunnen leveren aan deze leefbaarheid.

Vanuit deze overtuiging hebben Rabobank Amsterdam, Economische Zaken Gemeente Amsterdam en MKB Amsterdam onderzoek laten verrichten naar de wijk economie in drie Amsterdamse Krachtwijken. Dit onderzoek is uitgevoerd door de afdeling Kennis en Economisch Onderzoek van Rabobank Nederland en Economische Zaken Gemeente Amsterdam. Daarnaast hebben Ernst & Young en de Universiteit Utrecht bijgedragen aan het onderzoek.

In dit onderzoek zijn vijf Amsterdamse wijken meegenomen, drie Krachtwijken en twee referentiewijken. De drie Krachtwijken zijn **Bos en Lommer**, **Nieuwendam Noord & De Banne** en **Transvaal & Indische Buurt**. Deze wijken zijn onderling en met twee referentiewijken vergeleken op prestaties van bedrijven, op de betekenis van de wijk voor de bedrijven en op de betekenis van de bedrijven voor de wijk. De referentiewijken zijn De Pijp en Westerpark. Twee wijken waar het momenteel prettig wonen, werken en recreëren is. In het verleden kenden ook deze wijken achterstanden op economisch en sociaal gebied. De wijk economie floreert hier momenteel en speelt een belangrijke rol in de leefbaarheid. Deze twee wijken staan dus symbool voor de potenties die de Krachtwijken in zich hebben. In dit onderzoek stelden we onszelf de volgende onderzoeksvraag:

Hoe kan de wijk economie in de drie Krachtwijken worden versterkt, zodat zij kan bijdragen aan de leefbaarheid in deze wijken?

In deze brochure leest u de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek. Het volledige rapport kunt u vinden op de websites van de betrokken partijen (zie colofon).

Wijkeconomie in drie Amsterdamse Krachtwijken

Voor het onderzoek is een grootschalige enquête uitgezet waaraan 400 ondernemers hebben deelgenomen. De conclusies die volgen uit de analyse van deze enquête zijn groot in aantal en zeer divers. Hieronder leest u de meest in het oog springende uitkomsten.

Opleidingsniveau en wijkomgeving bepalend voor prestaties

Bedrijven in de Krachtwijken presteren minder goed dan bedrijven in de referentiewijken. We moeten hierbij onderscheid maken tussen bedrijven die voor hun afzet afhankelijk zijn van hun wijk en bedrijven die voor hun afzet niet afhankelijk zijn van hun wijk. Bij de bedrijven die voor hun afzet niet op de wijk zijn georiënteerd, wordt het verschil in prestaties verklaard door het lagere opleidingsniveau van ondernemers in de Krachtwijken. Bij bedrijven die voor hun afzet wel aan de wijk zijn gebonden, is de wijkomgeving doorslaggevend. Deze bedrijven zijn voor hun afzet afhankelijk van de bewoners van de wijk en de bewoners van de Krachtwijken zijn gemiddeld minder draagkrachtig. Dit kan een verklaring zijn voor het verschil in de bedrijfsprestaties.

Krachtwijken krijgen een lagere waardering

De ondernemers in de Krachtwijken geven hun wijk gemiddeld een 6,4, net een voldoende. De referentiewijken krijgen gemiddeld een 7,3 van 'hun' ondernemers. Ook het bedrijfspand blijkt een cruciale rol te spelen voor ondernemers. Ondernemers geven aan dat de prijs, grootte en beschikbaarheid van het bedrijfspand de belangrijkste reden is geweest om zich op hun huidige plek te vestigen. Ook voor veel verhuiscandidate ondernemers is het bedrijfspand de cruciale factor. Verhuiscandidate ondernemers waarderen hun bedrijfspand dan ook lager. Iets minder dan een kwart van de ondernemers heeft op korte termijn verhuisplannen. In de Krachtwijken ligt dit percentage significant hoger dan in de referentiewijken. (zie figuur 1).

Wijkeconomie van groot belang voor leefbaarheid in de wijken

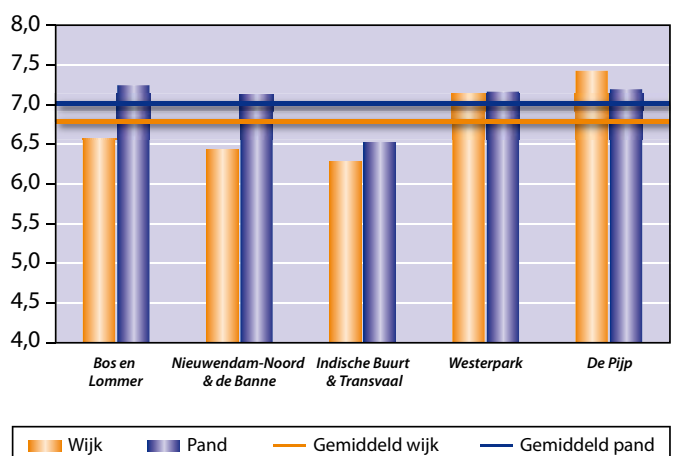
Bedrijven leveren een grote bijdrage aan de leefbaarheid in de wijk. De bedrijven bieden werkgelegenheid aan mensen in de wijk, investeren in hun pand (en dus ook in de wijk) en leveren voorzieningen aan bewoners in de wijk. De bedrijven zijn ook belangrijk voor de sociale leefbaarheid in de wijk. De ondernemer draagt hieraan bij door overlast te melden bij de Gemeente, de woningbouwvereniging of de politie, klachten te melden over

beheer of onderhoud, inspraakavonden bij te wonen, wijkfeesten te organiseren en vrijwilligerswerk te doen. Kortom, het mkb levert een grote bijdrage aan de ontwikkeling van de leefbaarheid in de wijk. Dat betekent dat aandacht voor het mkb, of de wijkeconomie in het algemeen, van belang is voor de leefbaarheid en ook in beleid moet terugkomen.

Minder verantwoordelijkheidsgevoel voor leefbaarheid in Krachtwijken

Gemiddeld woont de helft van de ondernemers in dezelfde wijk als waarin het bedrijf is gevestigd. In de Krachtwijken ligt dit percentage nog hoger, maar tegelijkertijd geven ondernemers hier aan dat zij hun wijk minder hoog waarderen als het gaat om bebouwing, openbare ruimte, gezelligheid en veiligheid. Zij zijn dan ook minder gehecht aan hun wijk, minder vaak geneigd om te investeren in hun bedrijfspand en voelen zich minder vaak verantwoordelijk voor de leefbaarheid in hun wijk. Verder valt op dat in de Krachtwijken het percentage grotere bedrijven, dat al langer in de wijk is gevestigd, lager is dan in de referentiewijken. Deze 'grotere blijvers' zijn nu juist de bedrijven die vaker plannen blijken te hebben om hun personeelsbestand uit te breiden en vaker investeren in hun bedrijfspand. Er zijn dus nog voldoende aanrijpingspunten om de leefbaarheid in de Krachtwijken te verbeteren.

Figuur 1: Gemiddelde rapportcijfer van ondernemers voor wijk en pand

Bron: Rabobank & EZ Gemeente Amsterdam (2008)

Het geluid van de ondernemer

Naast de enquête heeft een discussiebijeenkomst bijgedragen aan het onderzoek. Tijdens de bijeenkomst kwamen de ondernemers aan het woord. Zij pleiten voor:

- Meer aandacht voor doorstarters en groeiers, met name voor huisvesting;
- Investerings in een veilige en schone openbare ruimte met voldoende voorzieningen;
- Goede communicatie met en service van stadsdelen en woningcorporaties;
- Aandacht voor de kosten van de ondernemer tijdens stedelijk onderhoud en stedelijke vernieuwing;
- Generiek beleid voor ondernemers. Geen specifieke doelgroepen voortrekken.

Aangrijpingspunten voor nieuwe initiatieven

De uitkomsten van de analyse en de geluiden van de ondernemers tijdens de discussiebijeenkomst laten zich vertalen in aangrijpingspunten voor nieuwe initiatieven in de Krachtwijken.

1. Ondersteun ook de doorgroeiers

Ondernemers krijgen vooral ondersteuning tijdens de startfase van hun bedrijf. Wanneer zij doorgroeien naar de volgende fase, krijgen zij vaak geen hulp meer terwijl die wel nodig is. Deze ondersteuning moet zich richten op de administratieve rompslomp, de financiële risico's, het aannemen van de eerste medewerker en de stap van ondernemer naar manager.

2. Verhoog de gehechtheid aan de wijk

Ondernemers die gehecht zijn aan de wijk, dragen meer bij aan de leefbaarheid in de wijk. Bijvoorbeeld door in hun pand te investeren en deel te nemen aan activiteiten in de wijk of deze te organiseren. Ondernemers in de Krachtwijken zijn minder gehecht aan hun wijk dan ondernemers in de referentiewijken. Voor de leefbaarheid in de Krachtwijken is het dus van belang dat de gehechtheid van ondernemers aan hun wijk wordt versterkt.

3. Zorg voor geschikte huisvesting voor ondernemers in alle fasen

Voldoende geschikte huisvesting is een belangrijke voorwaarde om ondernemers voor de wijk te werven en te behouden. Ondernemers in de doorgroefase ondervinden vaak problemen bij het vinden van geschikte huisvesting. Om hen voor de wijk te behouden, dient hierin te worden geïnvesteerd. Bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijfsruimte zullen de Gemeente, woningcorporaties en wellicht andere, commerciële partijen met elkaar moeten optrekken. Om in de behoefte te voorzien, is voor iedere wijk een divers aanbod aan bedrijfshuisvesting nodig. Naast woningen met een werkruimte moeten ook meer kleinschalige bedrijfspanden in de woonwijken worden gerealiseerd.

4. Investeer in een veilige en schone wijk

Naast huisvesting is het imago van en de sfeer in de wijk een belangrijke vestigingsplaatsfactor. Enerzijds is dit cruciaal om nieuwe ondernemers en bewoners naar de wijk toe te trekken. Anderzijds is investeren in de veiligheid en de buitenruimte van belang voor het behouden en versterken van het ondernemerschap in de wijk. Zeker gezien het feit dat een groot deel van de ondernemers zelf in de Kracht-

wijken woont. Ook tijdens de discussiebijeenkomst gaven de aanwezige ondernemers aan dat vooral criminaliteit en veiligheid belangrijke knelpunten vormen voor het woon- en werkklimaat in de wijk. De Gemeente zou daarom meer bekendheid moeten geven aan subsidies voor ondernemers die investeren in veiligheidsmaatregelen. Leegstand en achterstallig onderhoud spelen ook een cruciale rol bij het imago van de wijk. Investeren in herstructurering van bestaande bouw is daarom van belang.

5. Versterk de sociale rol van de ondernemers in de wijk

De sociale rol die ondernemers in de wijk spelen is belangrijk. Bedrijven zijn bijvoorbeeld vaak een ontmoetingsplaats. De mate waarin ondernemers deze rol spelen, verschilt niet tussen de Krachtwijken en de referentiewijken. Maar juist in de Krachtwijken biedt de sociale rol van ondernemers in de wijk kansen om het functioneren van de wijk economie te verbeteren.

6. Versterk de zichtbare economie

Uit het onderzoek blijkt dat detailhandel en horeca minder goed presteren dan andere sectoren. Desondanks zijn bedrijven in deze sectoren van groot belang voor de aantrekkelijkheid, leefbaarheid en de samenhang in de wijk. Zo hebben zij een verzorgende functie en halen zij een relatief groot deel van hun omzet en medewerkers uit de wijk. Om deze zichtbare economie te versterken, zou het ondernemerschap moeten professionaliseren. Dat kan onder meer door te leren van elkaar. Winkelstraatmanagers kunnen hierbij een rol spelen. Waarborg hierbij een goede PPS-constructie (Publiek Private Samenwerking), zodat de winkelstraatmanager echt een schakel is tussen overheid en ondernemer.

7. Activering van het verborgen arbeidspotentieel

De ondernemers in de Krachtwijken kunnen profiteren van het verborgen arbeidspotentieel in de wijk en de bewoners kunnen profiteren van de groeiambities van de aanwezige ondernemers. De ondernemers uit de Krachtwijken maken namelijk veel gebruik van de lokale arbeidsmarkt. Ongeveer veertig procent van de werknemers komt uit de wijk. Tegelijkertijd verwacht een groot deel van de ondernemers dat ze het personeelsbestand binnen twee jaar uit gaan breiden. De steeds krappere werkende arbeidsmarkt levert echter in toenemende mate problemen op voor de groei van het bedrijf. Het aanwezige (verborgen) arbeidspotentieel binnen de Krachtwijken biedt dus kansen, zowel voor de ondernemer als voor de economische positie van de bewoners. Activering van het verborgen arbeidspotentieel vraagt een gezamenlijke investering vanuit verschillende beleidsterreinen, waaronder sociale diensten, beroepsopleiding en inburgering (duale trajecten).

Colofon

Samengesteld door

drs. Rogier Aalders (Rabobank Nederland)
drs. Arjan Bakkeren (Rabobank Nederland)
dr. Jasper Kok (Economische Zaken Gemeente
Amsterdam, afdeling Beleidsanalyse & Onderzoek)
drs. Tjaco Twigt (Rabobank Nederland)

Begeleid door

dr. Veronique Schutjens (Universiteit Utrecht)
drs. Jaco van Velden (Ernst & Young)

Eindredactie

Enrico Versteegh (Rabobank Nederland)

In opdracht van

Gemeente Amsterdam
MKB-Amsterdam
Rabobank Amsterdam en Omstreken

Fotografie

Jan Boeve / Hollandse Hoogte
Thomas Schlijper / Hollandse Hoogte
Marcus Peters Fotografie / Hollandse Hoogte
Rabobank Amsterdam en Omstreken

Contactadressen

Rabobank Nederland

Directoraat Kennis en Economisch Onderzoek
UCP 515, Postbus 17100, 3500 HG Utrecht
Tel. 030-2166662

Rabobank Amsterdam en Omstreken

Afdeling Formulemanagement
Postbus 94374, 1090 GJ Amsterdam
Tel. 020-7778256

MKB Amsterdam

Basisweg 61C, 1043 AN Amsterdam
Tel. 020-4486720

Economische Zaken Amsterdam

Postbus 2133, 1000 CC Amsterdam
Tel. 020-5523205

Ernst & Young Advisory Publieke Sector

Postbus 90636, 2500 LP Den Haag
Tel. 070-3286666

Het complete onderzoeksrapport staat op de volgende internetsites:

www.rabobankgroep.nl/kennisbank
www.rabobank.nl/amsterdam
www.mkb-amsterdam.nl
www.ez.amsterdam.nl